

HENRYK SIENKIEWICZ

WESELE

Henryk Sienkiewicz

Wesele

«Public Domain»

Sienkiewicz H.

Wesele / H. Sienkiewicz — «Public Domain»,

Najwyżsi oficjele ateńscy stają przed Markiem Antoniuszem, by złożyć mu hołd w podzięcie za wyzwolenie z macedońskiej niewoli. Traktują władcę jak wcielenie jednego z greckich bogów, Dionizjosa. Marek Antoniusz z zadowoleniem przyjmuje wyrazy ich uwielbienia i odpowiada swoim poddanym, że to jednak on bardziej miłuje lud niż lud jego. Ateńczycy przedstawiają mu jednak swoją propozycję, która jeszcze bardziej miałaby utwierdzić władcę w przekonaniu o ich oddaniu — zamierzają powierzyć Markowi Antoniuszowi za żonę boginię Atenę, patronkę miasta. Początkowo hierarcha jest zaskoczony tym pomysłem, zgadza się jednak na takie zaślubiny, zwłaszcza że świętować ma zmiar całe miasto. Nowela Henryka Sienkiewicza Wesele odnosi się do historii starożytnej, a także tamtejszych wierzeń. W noweli upatruje się przeniesienia zależności związanych ze służalczym oddaniem ludu wobec narzuconej władzy, co ma obrazować sytuację Polski przed odzyskaniem niepodległości. Wesele Sienkiewicza po raz pierwszy ukazało się w 1908 roku.

Содержание

Конец ознакомительного фрагмента.

9

Henryk Sienkiewicz

Wesele

Pewnego razu członkowie areopagu¹ w Atenach z archontami² na czele, tudzież prythanowie³, a wraz z nimi najznakomitsi sofisci⁴, filozofowie, przedniejsi kupcy, artyści i delegowani przez miasto właściciele nieruchomości stanęli przed Markiem Antoniuszem⁵, po czym tak zwany eponim⁶, czyli pierwszy archont, w ten sposób do niego przemówił:

– Bogom podobny i bogom równy Antoniuszu! Nie korzystać z twego pobytu w Atenach i nie złożyć ci czci przynależnej – byłoby z naszej strony zbrodnią, której dusze nasze nie zdołałyby odpokutować przez całą wieczność w Hadesie. Stajemy więc przed twoim obliczem i z tym większą radością, że w twej osobie, o boski, możemy uczcić zarazem Dionizjosa⁷, którego jesteś wcieleniem – i Rzym, który jest naszym zwierzchnikiem, władcą i dobrodziejem. Wszyscy bowiem ludzie rozsądni i umiarkowani – wszyscy, dla których drogi jest spokój i porządek, rozumieją, jaką wdzięczność winniśmy Rzymowi nie tylko za to, że w swoim czasie uwolnił nas spod przewagi macedońskiej⁸, ale także i za to, że zagarnawszy pod swe skrzydła całą Helladę, pozbawił nas w ciągu lat następnych zbytecznej niepodległości i położył koniec naszym wewnętrznym niesnaskom. Jeżeli bowiem zdarzyły się przy tym pewne nieprzyjemne wypadki Związkowi Etolskiemu⁹, Achajskiemu¹⁰, tudzież dawnemu Koryntowi¹¹, jeśli później i nas, Ateńczyków, pokarał Sulla¹² za czasów Mitrydata, to

¹ *areopag* – rada starszych w staroż. Atenach, złożona z byłych archontów, początkowo mająca najwyższą władzę sądowniczą i polityczną, w tym prawo kontrolowania i odwoływania archontów, po reformach rozpoczętych w VI w. p.n.e. władza areopagu została ograniczona, stał się on organem stojącym na straży praw, obyczajów i moralności. [przypis edytorski]

² *archont* – najwyższy urzędnik polis; w staroż. Atenach wybierano co rok dziesięciu archontów pełniących zróżnicowane funkcje: archont *eponymos* przewodniczył kolegium archontów i sprawował władzę wykonawczą, archont *polemarchos* przewodniczył wojsku i zajmował się polityką zagraniczną, archont *basileus* przewodniczył obrzędowi religijnemu i zajmował się sprawami religii i kultu, zaś pozostałych sześciu archontów zw. *tesmotetami* zajmowało się ustawodawstwem, interpretacją prawa i sądownictwem niższego szczebla, czyli nie w sprawach wagi państwowej. [przypis edytorski]

³ *prytan* – jeden z pięćdziesięciu obywateli należących do określonej *fyli* (jednostki terytorialnej, a wcześniej rodowej w staroż. polis), którzy zasiadali w Radzie Pięciuset (tzw. *Bule*); prythanowie urzędowali w specjalnym budynku, stanowiącym centrum administracyjne polis, *prytanejonie*, przez dziesiątą część roku (okres ten zwano *prytanią*); kolegium prythanów wybierało swojego przewodniczącego, *epistatesa*, który przez jedną dobę przewodniczył Radzie Pięciuset i Zgromadzeniu Ludowemu (*Eklezji*), decydując o przedmiocie i porządku obrad, przyjmował posłów zagranicznych oraz miał pod swoją opieką pieczęcie i klucze do świątyni, a tym samym do skarbcza i archiwów państwowych. [przypis edytorski]

⁴ *sofista* – nauczyciel przygotowujący obywateli do życia publicznego poprzez naukę retoryki, polityki, etyki i filozofii. [przypis edytorski]

⁵ *Marek Antoniusz* (83–30 p.n.e.) – polityk i wódz rzymski, po śmierci Juliusza Cezara sprawował władzę w państwie, początkowo samodzielnie, następnie jako członek triumwiratu wraz z Oktawianem i Lepidusem, zarządzał prowincją azjatycką; ożeniony z siostrą Oktawiana, oddał ją i związał się z królową Egiptu, Kleopatrą; Oktawian wystąpił przeciw niemu zbrojnie i pokonał go pod Akcjum w 31 p.n.e.; po klęsce Marek Antoniusz uciekł do Egiptu i tam z własnej woli zakończył życie. [przypis edytorski]

⁶ *eponim* – archont *eponymos* przewodniczący kolegium archontów i sprawujący władzę wykonawczą w polis. [przypis edytorski]

⁷ *Dionizjos* właśc. *Dionizos* (mit. gr.) – bóg winnej latorośli, ekstazy religijnej i płodnych sił natury. [przypis edytorski]

⁸ *uwolnił nas spod przewagi macedońskiej* – po wojnach macedońskich toczonych z przerwami w latach 215–168 p.n.e. Rzym podbił i rozczłonkował Macedonię, która wcześniej, po bitwie pod Cheroneją w 338 p.n.e., podporządkowała sobie większość greckich polis. [przypis edytorski]

⁹ *Związek Etolski* – organizacja polityczna powstała między 280 a 270 r. p.n.e., obejmująca Etoię wraz z sąsiednimi poleis; związek miał stanowić przeciwwagę dla hegemonii macedońskiej i w tym celu początkowo sprzymierzał się z Rzymem; w 192 p.n.e. zmienił politykę i w sojuszu z Seleucydami wystąpił przeciw Rzymowi, ponosząc klęskę; w 189 p.n.e. Rzym podbił Etoię, a związek przestał istnieć. [przypis edytorski]

¹⁰ *Związek Achajski* – organizacja państw greckich (achajskich) na Peloponezie powstała w 281 r. p.n.e. w celu przeciwstawienia się Macedonii; w drugiej wojnie macedońskiej, w roku 198 p.n.e. związek sprzymierzył się z Rzymem przeciwko Macedonii, jednak kiedy po podporządkowaniu sobie Macedonii państwo rzymskie zaczęło dominować i ograniczać samodzielność państw greckich, Związek Achajski próbował przeciwstawić się temu, co doprowadziło do represji (167 p.n.e.), a następnie konfliktu zbrojnego i klęski w roku 147 p.n.e. pod Leukopetrą, zburzeniem Koryntu, Teb i Chalkis; związek przestał istnieć, państwo rzymskie wchłonęło Grecję, a władzę nad państwami Związku Achajskiego sprawował rzymski namiestnik Macedonii. [przypis edytorski]

¹¹ *Korynt* – miasto na przesmyku łączącym Peloponez z płn. Grecją, członek Związku Achajskiego, zdobyte i spalane przez Rzymian w r. 146 p.n.e. [przypis edytorski]

przyczyną tego była nasza lekkomyślność, nie zaś rzymska surowość. Ale wspomnienia Mumiusza¹³ i Sulli pokryły się już pyłem lat ubiegłych, natomiast świeżą jest pamięć nieograniczonego miłosierdzia boskiego Cezara¹⁴ i twego, o prześwietny Dionizjosie, którego sam pobyt między nami nową okrywa sławą nasz sławny i starożytny gród ateński. Mogliście nam odjąć wszystko i mielibyście zupełną słuszność tak czyniąc, a jednak w łasce swej zostawiliście nam tyle wolności, ile właśnie dla naszego szczęścia i spokoju potrzeba. Są wprowadzić między nami żywioły wywrotowe, są, niestety, ludzie, którzy, nie mogąc zapomnieć o czasach Milcjadesa¹⁵ i Temistoklesa¹⁶, marzą o pełnej niepodległości i całkowitej wolności – są demagodzy, którzy nie rozumieją, że przyszłość nasza da się utwierdzić jedynie pod hasłem: „Państwowość rzymska przy samorządzie miejscowym” – ale my, panie, którzy w tej chwili podnosimy w górę ramiona, a schylamy przed tobą, jak przed Zewsem, nasze głowy, nie podzielamy tych zbrodniczych zasad i potępiamy je zarówno ustami, jak sercem. Oceń, boski, naszą wierność i przebac, jakeś przebaczył, że znalazło się kilku szaleńców, którzy poważyli się za czasów pobytu w naszym mieście Brutusa¹⁷ i Kasjusza¹⁸ wznieść im posągi obok starych posągów Arystogitona i Harmodiosa¹⁹. Ani wszyscy za niektórych, ani dobrzy za złych, ani roztropni za głupich odpowiadać nie powinni. Toteż gdyś niedawno kazał osmagać twym liktorom²⁰ warcholów, którzy ośmielili się zaśpiewać na Ceramiku wstrętą i niedorzeczną pieśń: „Jeszcze Grecja nie zginęła, póki my żyjemy” – poznaliśmy w tym twą mądrość, która umie winnych od niewinnych odróżnić, i twoje miłosierdzie, które ci nie pozwoliło za wybryk garstki motłochu obłożyć kontrybucją poważnych i prawomyślnych obywateli. Lecz właśnie z tego powodu miłość i

¹² Sulla (138–79 p.n.e.) – wódz rzymski, który zdobył i złupił w r. 86 p.n.e. Ateny popierające przeciw Rzymowi króla Pontu Mitrydatesa, a następnie pokonał wojska pontyjskie pod Cheroneją i Orchomenos w Beocji; w kampanii przeciw Mitrydatesowi stawką była władza nad Azją Mniejszą i Grecją. [przypis edytorski]

¹³ Mumiusz właśc. *Lucius Mummius* – konsul rzymski, dowódca Rzymian w ich finalnym starciu z siłami Związku Achajskiego na Przesmyku Korynckim w r. 146 p.n.e.; po zwycięskiej bitwie zburzył Korynt, a jego mieszkańców sprzedał jako niewolników; doprowadził do utworzenia z państw greckich prowincji rzymskiej Achaji. [przypis edytorski]

¹⁴ boski Cezar – Juliusz Cezar (100–44 p.n.e.), wódz rzymski, jako pierwszy sięgnął po jedynowładztwo w staroż. Rzymie; z jego rozkazu rozpoczęto odbudowę Koryntu w 46 p.n.e., szanował kulturę grecką, jeszcze na początku swej kariery politycznej doprowadzał do procesów rzym. dowódców, którzy dopuścili się łupiestwa i nadużyć w Grecji i Macedonii, czym zdobył sobie popularność. [przypis edytorski]

¹⁵ Milcjades a. *Miltiades* – polityk i wódz ateński, dzięki któremu Grecy odnieśli zwycięstwo pod Maratonem w r. 490 p.n.e. w wojnie z Persją. [przypis edytorski]

¹⁶ Temistokles (ok. 524–ok. 460 p.n.e.) – ateński mąż stanu, po Miltiadesie (zm. w 489 p.n.e.) stał na czele obozu zwolenników demokracji; pełniąc funkcję pierwszego archonta (eponima) w latach 493–492 p.n.e., w przewidywaniu zagrożenia ze strony Persji przeforsował budowę floty ateńskiej, co zapewniło Atenom zwycięstwo w bitwie z Persami pod Salaminą (480 p.n.e.); do jego licznych zasług dla rodzinnego miasta zaliczyć należy również zainicjowanie odbudowy murów Aten i doprowadzenie ich do Pireusu, a także pracę na rzecz utworzenia ateńskiego Związku Morskiego; zmarł na wygnaniu, skazany zaocznie na śmierć. [przypis edytorski]

¹⁷ Brutus, Marek Juniusz (85–42 p.n.e.) – zwolennik optymatów, zaangażowany po stronie Pompejusza w walce przeciw Cezarowi, dostał się do niewoli po bitwie pod Farsalos; ułaskawiony przez Cezara w r. 48 p.n.e. otrzymał zarząd nad Galią Cisalpińską, a w r. 44 p.n.e. urząd pretora; wziął udział w zamachu na Cezara w dniu idów marcowych, 15 marca 44 p.n.e.; mowa Marka Antoniusza na pogrzebie Cezara skierowała gniew Rzymian przeciwko zamachowcom i Brutus wraz z Kasjuszem, innym przywódcą spisku, musieli ratować się ucieczką; następnie zebrawszy siły republikańców, dawnych stronników Pompejusza, wystąpili zbrojnie przeciw władzy triumwirów; widząc bliską klęskę w bitwie pod Filipi w Macedonii, Brutus odebrał sobie życie. [przypis edytorski]

¹⁸ Kasjusz właśc. *Gaius Cassius Longinus* (przed 85–42 p.n.e.) – rzymski dowódca, brał udział w wojnie z Partami w 53 r. p.n.e., dowodził flotą Pompejusza w 49 p.n.e.; po zwycięstwie Cezara ułaskawiony i obdarzony zaufaniem (został legatem); stał wraz z Brutusem na czele spisku na życie Cezara, po jego śmierci, zmuszony uciekać z państwa, stanął na czele republikańców walczących z II triumwiratem, w czasie bitwy pod Filipi, widząc zbliżającą się klęskę, kazał się zabić niewolnikowi. [przypis edytorski]

¹⁹ Harmodios (530–514 p.n.e.), Arystogiton (550–514 p.n.e.) – tyranobójcy; zabójcy tyrana Aten, Hipparcha, w r. 514 p.n.e.; Harmodios zginął podczas zamachu, Arystogiton został stracony przez brata Hipparcha, nowego tyrana, Hippiasza; powód zamachu był osobisty, ale zamachowcy stali się symbolem walki z tyranią i obrony swobód demokratycznych, a lud ateński uczcił ich pomnikiem na agorze w Atenach. [przypis edytorski]

²⁰ liktor – niższy funkcjonariusz rzym.; liktorzy stanowili osobistą ochronę początkowo króla rzymskiego, potem cesarzy i wyższych urzędników państwowych (przypisana liczba liktorów odpowiadała wadze stanowiska, np. cesarzowi towarzyszyło 24 liktorów, konsulowi 12, pretorowi 6), przed którymi szli, niosąc na lewym ramieniu jako symbol władzy nad życiem wiązki różg (*fusces*) związanych czerwonym rzemieniem, z wetkniętym w nie toporem; liktorzy brali udział w wykonywaniu wyroków śmierci. [przypis edytorski]

wdzięczność wezbrały tak bezgranicznie w naszych sercach, że przez kilka dni i nocy namyślaliśmy się, jak by ci ją wyrazić – i oto wznieśliśmy dwa wielkie twe spiżowe posągi, z których jeden stanął na rynku, drugi na Akropolu. Będziem je wieńczyć, o boski, codziennie, a tymczasem lud nasz zbiera się już przed nimi tłumnie i od rana do wieczora, panie, czci cię okrzykiem: – *Evoe saboi Dionisos*²¹!

– *Evoe saboi Dionisos!* – powtórzyli członkowie areopagu, prythanowie, sofiści, artyści, kupcy i właściciele nieruchomości.

A Markus Antoniusz skinął w podzięcie głową, przybraną w liście winogrodu, pochylił się lekko na swoim krześle z kości słoniowej i gdy okrzyki przebrzmiały, odpowiedział z dziwnym jakimś uśmiechem:

– Gdym za młodych lat bawił dla studiów w waszym mieście, zdumiewałem się już wówczas, Ateńczycy, nad waszą wymową i zdumiewam się nad nią dotychczas, albowiem przy obrotności waszej myśli czyni ona z was wzór, zaprawdę, niedościgniony. Podziwiam następnie w was i to, że mówiąc rzeczy, które tak mile głaszczą ucho słuchacza, umiecie zachować godność narodową i jak przystało potomkom Milcjadesa i Temistoklesa, potraficie zawsze unikać przesady w pochlebstwie. Miło mi słyszeć o waszej miłości dla Rzymu i dla mnie, a jeszcze milej, że niepodległość uważacie za rzecz wam niepotrzebną i że potępiacie demagogów, którzy marzyć o niej nie przestali. Wiem zresztą, że ich jest już niewiele i że zdrowy rozsądek bierze górę nie tylko w Atenach, ale i w całej Helladzie. Ten rozsądek widzę i w tym, że niedawno jeszcze uczciliście w bardzo praktyczny sposób posągami Brutusa i Kasjusza, którzy wówczas byli panami Grecji. O praktyczności tego sposobu wspomnę jeszcze za chwilę, tymczasem oświadczam wam, że wierzę w szczerość waszych intencji, jakkolwiek nie wątpię, że jeśli w niezbadanych wyrokach Przeznaczenia leży, abym i ja (czego się nie spodziewam) został w przyszłości przez kogo zwyciężony – to wzniesiecie tak samo posągi i mojemu zwycięzcy. Ale nie biorę wam tego za złe, Ateńczycy, tym bardziej że przyszłość wolno przepowiadać tylko wyroczniom, a tymczasem w teraźniejszości uczyniliście mnie waszym bogiem Dionizjosem, który i w Rzymie pod nazwą Bachusa jest czczony. I zaiste, mili, jeśli Dionizjosa poznać można po miłości do bachantek²² i wina, to ja nim jestem, albowiem nikt z potomków Deukaliona²³ nie miłuje tak ładnych dziewcząt – i nie było jeszcze chyba człowieka, który by do tego stopnia lubił się w dobrej kompanii zakropić!...

Tu roześmiał się potężny triumwir²⁴, a za nim roześmieli się wielcy urzędnicy, filozofowie, sofiści, właściciele realności i poczęli wołać zgodnym chórem:

– Rozkoszny! Rozkoszny! Najlepszy z bogów!

Lecz Antoniusz uciszył dłońią okrzyki i tak dalej mówił, zawsze z tym samym dziwnym na twarzy uśmiechem:

– Dzięki za te okrzyki – i niech mi wolno będzie wypłacić się za nie jeszcze jedną dla was pochwałą. Oto u żadnego innego narodu i w żadnym innym mieście zapał nie idzie tak ręką w rękę z tym właśnie praktycznym rozsądkiem, który przed chwilą wystawiałem, i nie znajduje się w tak boskiej z nim harmonii. Często bywają to rzeczy przeciwne – wy jedni umiecie je godzić. Kocham ci ja, jako Dionizjos, wino, ale z powodu wczesnej godziny nic jeszcze nie piłem, przeto i pamięć moja nie chwieje się jak statek na morzu, ale stoi silnie i prosto jak kolumny waszego Partenonu²⁵. Wdzięczny wam tedy jestem, żeście uczcili mnie posągami, ale pozwólcie sobie powiedzieć, że te posągi pamiętam jeszcze z czasów mej wczesnej młodości i pierwszego pobytu w Atenach.

²¹ *Evoe saboi Dionisos* (gr.) – bądź pozdrowiony, boski Dionizosie. [przypis edytorski]

²² *bachantki* (mit. gr.) – nimfy tworzące wraz z satyrami i sylenami orszak Dionizosa (Bachusa), także: czcicielki Dionizosa; ich inna nazwa: *menady*, oznacza „szalejące”, ponieważ misteria dionizyjskie cechowało nieokiełznanie tańców i pieśni. [przypis edytorski]

²³ *potomek Deukaliona* – człowiek. [przypis edytorski]

²⁴ *triumwir* – jeden z trzech rządzących na mocy umowy *triumwiratu*; Marek Antoniusz współrządził wraz z Oktawianem i Lepidem. [przypis edytorski]

²⁵ *Partenon* – świątynia Ateny Partenos (Ateny Dziewicy), jeden z centralnych budynków na Akropolu w Atenach, zbudowana w l. 447–432 p.n.e. w stylu doryckim. [przypis edytorski]

Przedstawiały one wówczas Eumenesa II²⁶, króla Pergamu. Ale gdy przybyli tu Brutus i Kasjusz, odkręciliście głowy Eumenesa, a nasadziliście ich oblicza. Teraz znów ich głowy zastąpione zostały moimi. W taki to sposób miłość, która kazała wam wznieść mi posągi, znalazła się w boskiej harmonii z rozsądkiem, który nakazuje oszczędność. Dzięki więc składał wam, Ateńczycy, raz jeszcze i proszę, abyście wierzyli, że kochać i podziwiać mnie więcej niż ja was – nigdy nie potraficie.

Na chwilę zapadła cisza i zakłopotanie odbiło się na kilku twarzach, wnet jednak zaradziła temu przytomność wymownego eponima, który, mając w pogotowiu dalsze sposoby uczczenia nowego boga, tak odpowiedział triumwirowi:

– Niegotowa jeszcze była, o panie, mieszanina miedzi, cyny i złota, szlachetniejsza od tej, z której odlane zostały Eumenesy, więc tylko tymczasem przyozdobiliśmy te posągi twymi boskimi rysami. Ale zaprawdę, gdybyśmy tylko z tym do ciebie przyszli, zasłużylibyśmy względem ciebie i Rzymu na miano niewdzięczników. Lecz gdy wysłuchasz nas do końca, prześwieć, sam uznać musisz, że uradziliśmy coś takiego, co jest ciebie i nas godnym zarówno.

²⁶ *Eumenes II* – król Pergamu (państwo w Azji Mniejszej) w l. 197–159 p.n.e., sojusznik Rzymu w wojnach z królem Syrii Antiochem III Wielkim oraz z Macedonią; na mocy układu z państwem rzymskim sprawował władzę a. patronat nad wieloma miastami greckimi; miłośnik kultury hellenistycznej, opiekun sztuk, mecenas, fundator licznych budowli, również poza Pergamonem, np. wznosił u podnóża Akropolu w Atenach wielki portyk łączący wzgórze z teatrem Dionizosa. [przypis edytorski]

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.